

Lectoraat Herbergzaam onderwijs

Herbergzaam onderwijs

Samen dienstbaar aan leerlingen en collega's

Lectoraatspecial
Nr. 4 - juni 2025

Inleiding

In deze nieuwsbrief willen we je inspireren met een samenvatting van het Engelstalige [artikel](#) dat Bram de Muynck onlangs publiceerde. We vertellen graag over de voortgang van ons onderzoek en welke activiteiten we ondernomen hebben dichtbij en verder weg. Veel leesplezier.

Herbergzaam onderwijs

Bram de Muynck betoogt dat Bijbelse beelden van geloofsgemeenschappen en het omgaan met ieders behoeften, inspiratie kunnen bieden voor een gastvrij gemeenschapsleven binnen scholen. Een centraal kenmerk is dat **iedereen welkom** is, omdat die aanvaard wordt zoals die is. De wortels van deze gastvrijheid liggen in de aansporing in Hebreeën 13 vers 2: 'Vergeet de herbergzaamheid niet; want hierdoor hebben sommigen onwetend engelen geherbergd.' De opdracht tot de ander welkom heten (de 'wet van de gastvrijheid') is radicaal en roept daarom al snel vragen op hoever je hier in de praktijk mee kunt gaan. De 'regels van gastvrijheid', zo blijkt uit een nadere analyse, zijn echter voorwaardelijk en beperkt, ze bieden zowel gasten als gastheren rollen en verplichtingen. De regel van Benedictus stelt dat gasten deelnemers zijn die tegelijk ook **bijdragen aan de gemeenschap**. Gastheren beschermen de gemeenschap en helpen tegelijk de pelgrim door activiteiten te selecteren die de pelgrim verfrissen en voeden. Dit is niet gericht op leuk of gemakkelijk aanbod, maar op datgene wat nodig is om zijn reis te kunnen vervolgen. De inzichten over het verschil tussen 'de wet' en 'de regels' helpen ons in het lectoraat Herbergzaam onderwijs om dicht bij de praktijk te blijven. Naast het woord 'gastvrijheid' is het woord 'gave' een sleutelbegrip voor het vormgeven van Herbergzaam onderwijs. In de passages waarin de apostel Paulus dit uitlegt blijkt de veronderstelling dat iedereen, zonder uitzondering, kan bijdragen aan het geheel van de gemeenschap. Met ieders eigen gaven, draagt men **elkaars lasten**, een opdracht die tegen onze intuïties in het onderwijs in gaat, omdat de praktijk gericht is op bereiken van persoonlijke leerdoelen. Bijdragen aan het welzijn van de ander is echter een **gezamenlijke verantwoordelijkheid**.

Er zijn zes Bijbelse sleutelwoorden die leidend zijn voor herbergzame praktijken:

1. Veiligheid: Het bieden van een plek van shalom. Lukas 10:25-37 en Mattheus 11:28-29.
2. Zorg en barmhartigheid: Aandacht voor de kwetsbare leerling. Deuteronomium 15:7, 11 Leviticus 19:14.
3. Gelijkwaardigheid: God geeft ieder onvervangbare gaven. Mattheus 25: 14-30.
4. Rechtvaardigheid: Ieder is geschapen naar Gods beeld. Ieders behoeften worden in gelijke mate beantwoord. Er is verschil in aanpak, deze is echter begrensd. Spreuken 24:23 en Zacharia 7:9-10.
5. Gaven: Iedereen draagt bij aan het geheel: 1 Korintiërs 12:14-24.
6. Draaglast: Een proces van acceptatie zonder oordeel en wederzijdse afhankelijkheid: Galaten 6:2.

Uit de Bijbelse gegevens zijn een aantal richtingen af te leiden naar een herbergzame praktijk:

Van het individu naar de gemeenschap

Dit daagt de school uit een balans te vinden tussen cognitieve en sociale-emotionele doelen waarbij de focus ligt op het behalen van groepsdoelen in plaats van individuele doelen.

Van instrumentalisme naar realisme

Speciale onderwijsbehoeften zouden als pedagogische kans moeten worden gezien. De gebrokenheid van het bestaan wordt geaccepteerd en de sfeer van concurrentie teruggedrongen door sobere toetsing.

Van toegang naar schoolklimaat

Herbergzaam onderwijs gaat om de vraag naar gerechtigheid, het zien van gaven en behoeften van elk kind. Het gaat niet om de vraag of dit op een reguliere of speciale school geboden wordt.

Van organisatie naar pedagogiek

Centraal staat de vraag hoe de leraar pedagogisch kan handelen zodat alle leerlingen leren om te dienen met hun gaven en de behoeften van anderen te zien. Obstakels zijn een kans om te oefenen met het kijken met andere ogen en om te oefenen in geduld en het vinden van creatieve oplossingen.

Van risico naar vertrouwen

Klassen met veel diversiteit waar ieder kind zich welkom voelt en bijdraagt, bijvoorbeeld kinderen met een lichamelijke beperking, presteren niet minder dan homogene groepen (Ruijs 2017, Anderson 2011).

Van leerling naar personeel

Ook leraren moeten elkaar dienen met hun ontvangen gaven. Een gevoel van gemeenschap onder leraren leidt tot een gezamenlijke verantwoordelijkheid voor alle leerlingen binnen de school. Openheid en saamhorigheid versterken het gevoel van gezamenlijk kunnen door een gedeeld geloof in de gezamenlijke capaciteiten om met verschillen om te gaan (Krammer et al. 2017).

Samengevat: Herbergzaam onderwijs heeft als doel een welkome en veilige ruimte te creëren voor alle leerlingen - terwijl het gaven, evenals alle soorten moeilijkheden, problemen en behoeften in overweging neemt- waarbij een team van leraren, leiders en andere professionals, met inachtneming van ieders sterktes en kwetsbaarheden, alle leerlingen dient met hun specifieke gaven en behoeften in collectieve verantwoordelijkheid, zodat het gehele schoolpersoneel kan bloeien en leren anderen en het algemeen belang te dienen met hun gaven.

De volgende stap (juni 2025 - dec 2025)

We zitten midden in de ontwikkelfase. Dit is een 'tussenstation' waarbij we als onderzoeksgroepen vanuit de voorlopige uitkomsten (uit de diagnostische fase) nadenken over hoe we onze onderwijspraktijken kunnen verrijken met de gevonden werkzame principes.

Vanuit de vorige fase zijn enkele belangrijke principes naar voren gekomen. Twee principes halen we naar voren. Een herbergzame school heeft ook een **herbergzaam team**. Dat houdt in dat men als team gezamenlijk verantwoordelijkheid draagt voor de leerlingen. In zo'n team durft de leraar het aan te geven als het moeilijk is. Kwetsbaarheden worden gedeeld. Niet iedereen hoeft alles goed te kunnen. Er wordt gebruik gemaakt van elkaars expertise. Humor speelt daarbij een rol. Samen genieten van de mooie momenten en moeilijke momenten met humor wat lichter maken.

Een ander principe is, dat er korte lijnen zijn in de communicatiestructuur van een school. De schoolleider heeft daarin een belangrijke taak. Het zien van en het spreken met collega's zorgt voor een klimaat waarbij kleine zorgen gedeeld kunnen worden zodat ze niet groter hoeven te worden. Een **heldere communicatiestructuur** geldt niet alleen voor de collega's maar ook in de lijn naar de ouders toe.

Deze en andere principes worden verder uitgewerkt in de verschillende onderwijspraktijken. Daarin zoeken we naar de mooie verhalen waarin het soms om kleine dingen gaat die tegelijkertijd van grote waarde zijn. Rond de zomervakantie zullen alle onderzoekers een actieplan afronden zodat na de zomervakantie gestart kan worden met de actiefase, we zien er naar uit om weer de praktijk in te duiken.

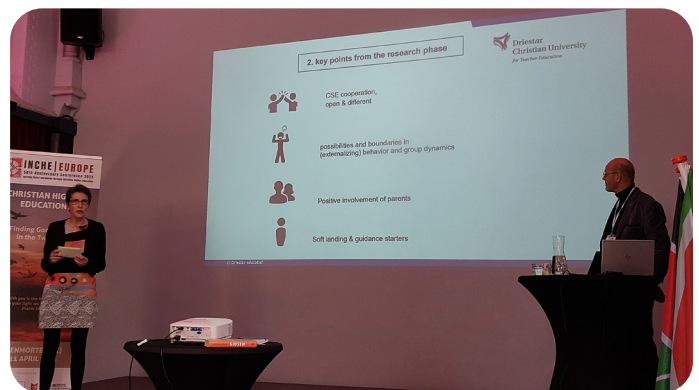
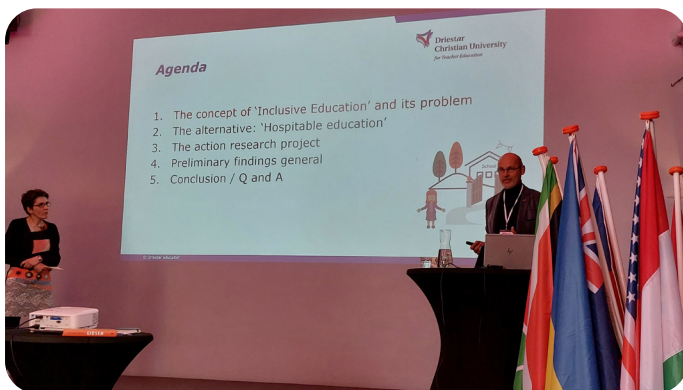
Zichtbaar & Samenwerking

De afgelopen periode hebben we op diverse plekken onze inzichten tot nu toe kunnen delen. Mogelijk was je er bij tijdens het [webinar](#), of bij het online event voor de week van inclusie dat we samen met Berséba organiseerden. We kijken terug op mooie momenten van interactie met jullie als professionals in de scholen. Voor leraren in opleiding wordt waar mogelijk in de curricula verbinding gelegd met Herbergzaam onderwijs, zoals bijvoorbeeld in de gereviseerde minoren. Ook is er door Lydia een presentatie gehouden tijdens de Pabo 4 terugkomdag in Gouda.

In kleinere verbanden worden we regelmatig gevraagd om een bijdrage te leveren zoals onlangs Matthea tijdens een bijeenkomst van Berséba, Lydia die deelneemt aan een PLG rondom Herbergzaam onderwijs van Berséba Midden en Noord-Oost en Leonard die een presentatie hield voor een groep mensen van Jeugdzorg.

In breder verband heeft Bram gesproken op de TUU tijdens een symposium van de leerstoel 'onderwijs en identiteit' van Roel Kuiper. Ook hebben Bram en Elma een presentatie over Herbergzaam onderwijs gegeven op de INCHE conferentie (International Network for Christian Higher Education) in Biezenmortel. Het is mooi om met zoveel christenen vanuit de hele wereld bij elkaar te zijn en van elkaar te kunnen leren. We hopen dat anderen geïnspireerd zijn geraakt door het gedachtengoed rond 'hospitable education'.

Het is mooi om te zien dat de voorlopige opbrengsten zowel dichtbij als internationaal herkend worden en het verlangen naar Herbergzaam onderwijs breed leeft. Dit motiveert ons om in de actiefase concreet aan de slag te gaan met de hypothetische werkzame principes.

It's not my student or your student, but our student

Van 2 tot en met 4 april jl. bezochten we als kenniskring **NLA University College** in Bergen, Noorwegen. Een enerverende en boeiende reis. Een vol programma bood een scala aan ervaringen: presentaties over hun en ons onderwijssysteem, bezoeken aan twee scholen in Bergen, contacten met onderzoekers en docenten en tussendoor nog een mini-excursie naar een bergtop voor uitzicht op het fjord.

Op de scholen in Noorwegen zitten leerlingen van zes tot zestien jaar. De leerlingen met *special needs* bezoeken de reguliere scholen in de buurt. Dit idee van integratie van alle leerlingen is er sinds een overheidsbesluit uit 1975. Het uitgangspunt is daarbij: *the school has to fix it!* Er zijn geen speciale scholen, hooguit aangepaste ruimten binnen de school. Een *inclusive attitude* is belangrijk voor leerkrachten. Bij sollicitatiegesprekken wordt hiervoor al aandacht gevraagd. Belangrijk is het delen van verantwoordelijkheden onder de leerkrachten: *It's not my student or your student, but our student*. Dat gebeurt ook letterlijk doordat de grote groep leerlingen (wel zo'n vijftig) meerdere leerkrachten heeft en er veel ruimte is voor overleg. Per week geven docenten zo'n twintig

uur les. Ook werken de meesten fulltime. Een startgesprek met ouders biedt aan de voorkant helderheid over wat wel en niet mogelijk is binnen de schoolcontext. Scholen in Noorwegen kennen geen landelijke richtlijnen met inspectietoezicht; wel regionale kaders, waarover het gesprek wordt gevoerd (*trust based*). NLA biedt een onderwijsprogramma voor docenten om zich te bekwamen in het lesgeven in zo'n inclusieve omgeving. Daarvoor is slechts beperkte ruimte binnen lerarenopleidingen, terwijl de *shock of practice* groot kan zijn voor starters.

We waren onder de indruk van de discipline van de leerlingen, de betrokkenheid van docenten en de gedrevenheid van de schoolleiders. Eén van de directeuren zei het welgemeend: *Special needs are gifts for teachers!*

Lees hier twee blogs over de reis naar Noorwegen: [blog 1](#), [blog 2](#).

Tot slot

Het lectoraat Herbergzaam onderwijs is er voor leraren in po- sbo -vo-mbo. Wil je op de hoogte blijven, lees dan onze specials. Meld je aan bij onderzoekscentrum@driestar-educatief.nl om de special rechtstreeks in jouw mailbox te ontvangen. De lectoraatspecial verschijnt twee keer per jaar.

Wil je als leraar meer weten of heb je suggesties of vragen aan de kenniskring? Stuur gerust een mail naar j.c.boer@driestar-educatief.nl. Je kunt ook aangeven als je samen wilt werken met het lectoraat aan een onderzoeksvraagstuk uit jouw praktijk of een good practice met ons wilt delen die ook anderen kan inspireren.

Samenstelling kenniskring

- Leonard Both (RefSvO)
- Matthea Kok (Berséba/SO Randstad)
- Elma Nobel (Hoornbeeck)
- Jacolien Boer (projectleider)
- Anne van Berkum (KOC)
- Bram de Muynck (tijdelijke senior lector)
- Lydia van Hartingsveldt (Driestar educatief)
- Willemieke Reijnoudt (regisseur onderzoekscentrum)